

CLASICI AI LITERATURII UNIVERSALE

F.M. DOSTOIEVSKI

Oameni sărmani
●
Dublul

Traducere din limba rusă și note
ANTOANETA OLTEANU

Prefață
CAMELIA DINU

CORINT

Redactare: Adrian Mitiș
Corectură: Simina Bălășoiu
Tehnoredactare computerizată: Ștefan Mihai

Designul copertei: Andreea Apostol
Ilustrația copertei reproduce un fragment din tabloul
Cine? (1897) de Nikolai Kasatkin

Фёдор Михайлович Достоевский
Бедные люди
Двойник. Петербургская поэма

Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin
Grupului Editorial Corint.
CORINT este marcă înregistrată.

ISBN: 978-606-8723-31-0

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DOSTOIEVSKI, FIODOR MIHAILOVICI

**Oameni sărmani ; Dublul / F. M. Dostoievski ; trad.: Antoaneta
Olteanu; pref.: Dinu Camelia. - București : Corint Books, 2015**

ISBN 978-606-8723-31-0

I. Olteanu, Antoaneta (trad.)

II. Dinu Camelia (pref.)

821.161.1-31=135.1

Prefață

Oameni sărmani și *Dublul* sunt două microromane din perioada de debut a lui Dostoievski (publicate la 25, respectiv, 26 de ani), care au determinat o polarizare bine conturată a criticilor. Astfel, poetul N.A. Nekrasov, fondator și redactor al mai multor reviste literare și politice, îl anunța pe criticul V.G. Belinski, după parcurgerea manuscrisului *Oamenilor sărmani*: „A apărut un nou Gogol!”. Entuziasmat, Belinski, teoreticianul „Școlii naturale” a realismului rus, l-a primit pe tânărul scriitor în cercul său literar-filosofic. În opoziție, *Dublul* a compromis relațiile novicelui cu elita critică. În gruparea lui Belinski s-a exprimat dezamăgirea mai ales cu privire la caracterul fantastic al textului, iar reacțiile negative s-au extins.

Oameni sărmani este un roman epistolar. Funcționarul de grad inferior Makar Alekseevici Devușkin corespundează cu ruda sa îndepărtată, orfana Varvara Alekseevna Dobrosiolova, căreia i-a devenit tutore și bun prieten: i-a închiriat o cameră modestă și o ajută după puteri. Atitudinea tandră a lui Makar oscilează între sentimente amicale, erotice și paterne. Frapant este că ambii locuiesc în aceeași curte, dar se întâlnesc rar, mai ales la biserică, din cauză că Makar, sărit de 45 de ani, nu dorește să-i strice reputația tinerei de 17–18 ani.

Varvara evocă episoade din copilăria fericită petrecută în provincie, perioadă feerică, distrusă de mutarea în sumbrul și inospitalierul Petersburg, de moartea tatălui, de stabilirea mamei și a copilei în casa unei rude cu preocupări ilicite, Anna Fiodorovna. Singura pată de lumină din viața tinerei este iubirea adolescentină pentru studentul Pokrovski, mort de tuberculoză. Pentru a compensa presupusa

investiție materială în întreținerea celor două dezrădăcinate, Anna Fiodorovna, codoașă și proxenetă dovedită, plănuiește s-o căsătorească pe Varvara cu bogatul și imoralul moșier Bîkov. Mama Varvarei moare, iar tânăra este dezonorată în urma unor întâmplări asupra cărora nu se insistă. Devușkin o scoate din casa insidioasei Anna Fiodorovna și îi ține adresa în secret. Totuși, puținele economii ale lui Devușkin și lipsa lui de pragmatism sunt obstacole imbatabile. Tânăra ajunge să trăiască în singurătate și sărăcie și nu reușește să supraviețuiască din croitorie. Este găsită de Anna Fiodorovna și se căsătorește cu Bîkov.

Numele protagoniștilor sunt sonore. Devușkin (*devuška* în rusă înseamnă „tânără, fată”) este sensibil și vulnerabil ca o adolescentă, complet lipsit de brutalitate. La nivelul limbajului, aceste trăsături se reflectă în formele diminutive folosite frecvent. Dobrosiolova, în virtutea numelui său (*dobro*, „bine, bun”), este blândă, veselă și tolerantă. Deși cu o sănătate subredă, emană seninătate și acceptare. Și, nota cea mai importantă a imaginii ei – are talent la scris. Și Makar are calități de literat, deși își reproșează lipsa aptitudinilor și a stilului. Cel puțin descrierea evenimentelor tragice din familia Gorșkov și a scenei ridicole când i se desprinde un nasture buclucaș în timpul audienței cu superiorul contrazice complexul de inferioritate exprimat de personaj.

Romanul cuprinde numeroase întrebări retorice pe tema scrișului, a realismului, a ficțiunii, unele dintre ele cu tentă ironică. În plus, pentru a se favoriza descoperirea caracterului protagoniștilor, sunt inserate referințe intertextuale la personaje din nulele „Mantaua” de Gogol și „Căpitanul de poștă” de Pușkin, ipostaze mai mult sau mai puțin înrudite cu imaginea „omului mărunt” dostoievskian.

În ansamblu, Makar Devușkin și Varvara Dobrosiolova sunt suflete-pereche, cu o mare disponibilitate afectivă ce pretinde necesitatea susținerii morale. Și, raportat la întreaga operă a scriitorului rus, sunt personaje-corpusul, care vor genera „omul din

subterană”, respectiv, eroinele dostoievskiene contradictorii și pătimăse.

Dublul este un al doilea text dostoievskian care se revendică din Gogol, chiar în mod explicit, prin subtitlul „poem petersburghez”, ce trimite la subtitlul romanului *Suflete moarte*.

Singurătatea, dependența de superiori și frica de viață experimentate în atmosfera deprimantă a Petersburgului birocratic sunt elemente comune pentru *Oamenii sărmani* și *Dublul*, în descendență gogoliană. Totuși, dacă la Gogol dedublarea are preponderent caracter fizic (ne referim, desigur, la cea mai accesibilă similitudine, cu nuvela „Nasul”), la Dostoievski dedublarea capătă caracter social și psihologic, cu puternice note satirice.

Personajul principal, funcționarul Iakov Petrovici Goliadkin, este mai bine fixat ca statut social comparativ cu predecesorul său literar, Makar Devuşkin. Lucrează ca grefier cu un salariu decent, are propriul apartament și un valet. La prima vedere, este un om echilibrat. Treptat, devine suspectă starea sa de excitație mentală a cărei cauză se dovedește a fi ambiția exagerată. Lipsit de concordanță cu resursele personale modeste, atât materiale, cât și spirituale, Goliadkin încearcă un salt disperat pentru a-și schimba statutul social: visează să se însoare cu Klara Olsufievna, unica fiică a „Excelenței Sale”, consilierul de stat Berendeev. Această aspirație fără sens reclamă eșecul (din nou, numele personajului este simbolic: *golii* înseamnă „gol, dezbrăcat”). Pretendentul, respins și ridiculizat, își generează un dublu, pe Goliadkin-junior (în acest moment irupe fantasticul). Juniorul întruchipează orgoliul lui Goliadkin-senior, agilitatea, nerușinarea și escrocheria, este proiecția în realitate a celor mai josnice porniri ale seniorului, ascunse sub masca onorabilității și a bunului-simț. Juniorul obține facil ceea ce omologul său respectabil ratează. Lupta zadarnică a lui Goliadkin-senior cu dublul îl epuizează și-l duce la nebunie. Acțiunea romanului este restrânsă, personajele puține, atmosfera – monopolizată de prospectarea stării psihice a eroului.

Pe de o parte, apariția lui Goliadkin-junior poate fi interpretată ca un delir al personajului principal, o halucinație a sa. Pe de altă parte, juniorul funcționează independent în societate, este văzut de ceilalți, care se comportă natural față de el. Este un individ cu drepturi depline în activitatea curentă, pe picior de egalitate cu seniorul, lucrează în același departament și birou. În timp ce seniorul încearcă să se asigure că dublul este o fantasmagorie, naratorul aproape că îl convinge pe cititor că dublura este un individ real. Astfel, *Dublul* rămâne un text care trezește încă numeroase controverse și incertitudini.

Mai important ni se pare în roman faptul că toate elementele artistice sunt orientate către divulgarea inferiorității morale care va da naștere „omului din subterană” dostoievskian, dezvoltat ulterior în *Însemnări din subterană* și, corolar, în *Frații Karamazov*. Devuşkin este încă o palidă intuiție a acestui prototip, dar Goliadkin se situează mult mai aproape de el, prin egocentrismul dus la cinism. Romanul exploatează, alături de comic și fantastic, grotescul rezultat din farsă și bufonadă. Un plus îl reprezintă și pasajele de metaliteratură, când naratorul își declină calitățile de literat, își acuză lipsa de măiestrie artistică și de stil, iar textul pare a se constitui spontan, sub ochii și cu indulgența cititorului. Sunt pagini care dovedesc modernitatea viziunii dostoievskiene, nu la modul programatic, dogmatic, ci în sensul orientării discursului către sfera afectivității, ca reflectare a frământărilor, obsesiilor și tulburărilor nicidecum perimate cu care se confruntă personajele sale remarcabile.

Oameni sărmani și *Dublul* sunt texte inițiatoare, de o importanță indiscutabilă în parcursul artistic al lui Dostoievski și al literaturii ruse în ansamblu.

OAMENI SĂRMANI ¹

¹ Scris între 1844 și 1845, microromanul *Bednîe liudi* (rus.) a fost publicat în *Peterburgskogo sbornika* („Colecție din Petersburg”) pe 15 ianuarie 1846.

„Of, ce ți-e și cu povestitorii noștri! În loc să scrie și ei ceva util, plăcut, încântător, scormonesc pe sub pământ după toate dedesubturile!... Uite, le-aș interzice să mai scrie! Ei, și cu ce se aseamănă asta? Citești... cazii fără să vrei pe gânduri, iar acolo sunt numai baliverne care îți intră în cap; sincer, le-aș interzice să mai scrie; pur și simplu, le-aș interzice să mai scrie de tot.”

Prințul V.F. Odoievski¹

¹ V.F. Odoievski (1803–1869), scriitor rus, filosof, pedagog și muzicolog, unul dintre principalii propagatori ai idealismului german în Rusia, supranumit și „Hoffmann-ul Rusiei” deoarece avea o pasiune nestăvilă pentru poveștile fantasmagorice și critica muzicală. Pe linie aristocratică, a fost ultimul reprezentant al celei mai vechi ramuri a dinastiei Riurik, prima dinastie conducătoare din Rusia.

8 aprilie

Neprețuita mea Varvara Alekseevna,

Ieri am fost fericit, extrem de fericit, extraordinar de fericit! Măcar o dată în viață, încăpățânat, mi-ați dat ascultare. Ieri, pe la ora opt, mă trezesc (știți, măicuță¹, că-mi place să mai dorm o oră, două, după serviciu), am găsit lumânarea, am pregătit hârtiile, mi-am ascuțit pana, când, deodată, din întâmplare, îmi ridic ochii... e adevărat, inima a început să-mi bată așa de tare în piept! Așadar, ați înțeles, totuși, ce voiam eu, ce voia inimioara mea! Vedeam că un colțisor al perdelei de la fereastra dumneavoastră era îndoit și fixat prin intermediul unui ghiveci cu balsamină, chiar așa cum v-am sugerat eu atunci; imediat mi s-a părut că și fețișoara dumneavoastră a licărit o dată lângă fereastră, că și dumneavoastră mă priveați din cămăruță, că și dumneavoastră vă gândeați la mine. Și ce necaz mi-a fost, draga mea, că n-am putut să disting foarte bine chipul dumneavoastră drăgălaș! Era o vreme când și noi vedeam bine, măicuță. „Bătrânețe, haine grele”, măicuță! Uite, acum totul mi-e tulbure în privire; cum lucrez puțin seara, cum scriu puțințel ceva, a doua zi ochii mi se înroșesc și lacrimile îmi curg așa de tare, că mi-e și rușine să apar în fața străinilor. Totuși, în imaginația mea a început

¹ *Matocika* (мáточка) în limba rusă, formulă de adresare drăgăstoasă, care provine din rădăcina *mu* - (aceeași care a dat *mu* i, „mamă” sau *matka*, „uter; matcă”), plus diminutivul *-ocik* (-очк) cu ajutorul căruia se compun cuvinte de alint (*mamocika*, „mămică”; *papocika*, „tătic”; *Ninocika*, formulă de alint pentru prenumele Nina).

să lumineze zâmbetul dumneavoastră, îngerășule, zâmbetul dumneavoastră cel bun, cel prietenos; și în inimă aveam aceeași senzație ca atunci când v-am sărutat, Varenka, mai țineți minte, îngerășule? Știți oare, draga mea, chiar mi s-a părut că m-ați amenințat cu degețelul? Așa e, poznașo? Neapărat să-mi spuneți tot, în amănunt, în scrisoarea dumneavoastră!

Ei, dar ce ziceți de ideea asta a noastră cu perdeluța dumneavoastră, Varenka? Foarte drăguț, nu e așa? Fie că stau și lucrez, fie că mă duc la culcare, că mă trezesc, știu deja că și dumneavoastră vă gândiți la mine, că vă aduceți aminte de mine, și că sunteți sănătoasă și veselă. Dacă lăsați perdeaua înseamnă: „Rămâneți cu bine, Makar Alekseevici, e timpul să ne culcăm!” Dacă o ridicați înseamnă „Bună dimineața, Makar Alekseevici, cum ați dormit?” sau „Cum mai stați cu sănătatea, Makar Alekseevici? În ceea ce mă privește, eu, slavă Domnului, sunt bine, sănătoasă!” Vedeți, sufletețul meu, ce bine am chibzuit? Și nu mai avem nevoie de scrisori! Câtă iscusință, nu-i așa? Doar este ideea mea! Dar ce spuneți, cum mă pricep eu la trebușoarele astea, Varvara Alekseevna?

Vă raportează, măicuța mea, Varvara Alekseevna, că am dormit în noaptea asta foarte bine, în pofida așteptărilor, lucru de care sunt foarte mulțumit; deși locuiesc într-un apartament nou, într-o casă nouă, de fiecare dată parcă nu prea pot să dorm, mereu e câte ceva, nimic nu e în ordine! Dar astăzi m-am sculat ca un șoim frumos, mai mare dragul! Și ce dimineață minunată a fost astăzi, măicuță! S-a deschis ferestruica; soarele strălucește, păsărelele ciripesc, aerul e plin de mirosuri primăvăratice și toată natura revine la viață, ei, și celelalte erau la fel cum se cuvine; totul era în ordine, ca primăvara. Chiar am și visat puțin, destul de plăcut, și numai despre dumneavoastră au fost visările mele, Varenka. V-am comparat cu o pasăre a cerului, pentru a-i alina pe oameni și pentru a fi o podoabă a naturii. Imediat, Varenka, m-am gândit că și noi, oamenii, care trăim plini de griji și de tulburări, trebuie și noi să invidiem fericirea lipsită de griji și inocentă a păsărilor

cerului, ei, și celelalte la fel; adică făceam tot felul de asemenea comparații îndepărtate. Am și o cărticică, Varenka, și în ea sunt scrise la fel toate lucrurile, fiind descrise foarte amănunțit. Își scriu toate acestea pentru că există tot felul de visări, măicuță. Dar, uite, acum e primăvară, așa că și gândurile sunt plăcute, vii, sofisticate, iar visările sunt delicate; totul e numai în roz. Tocmai de aceea m-am apucat să-ți scriu toate acestea; dar, de fapt, am luat totul din cărticică. Acolo, scriitorul își manifestă aceeași dorință chiar și în versuri, scriind:

De ce nu-s o pasăre, o pasăre de pradă!...

Ei, ș.a.m.d. Acolo mai sunt și tot felul de alte gânduri, dar să le lăsăm în plata Domnului! Dar, uite, unde v-ați dus în dimineața asta, Varvara Alekseevna? Nici nu mă pregătisem de plecare la slujbă, iar dumneavoastră, chiar ca o pasăre de primăvară, ați zbughit-o din cameră și ați pornit-o prin curte așa de veselă! Cât de vesel m-am simțit și eu, când vă priveam! Ah, Varenka, Varenka! Să nu fiți tristă; nu poți ajuta tristețea cu lacrimi; știu asta, măicuța mea, știu asta din experiență. Acum însă sunteți așa de liniștită, chiar și sănătatea s-a îndreptat puțin. Ei, ce face Fedora a dumneavoastră? Ah, ce femeie bună mai este și ea! Varenka, să-mi scrieți cum trăiți acum cu ea și dacă sunteți mulțumită de toate! Fedora e puțin cam cărtitoare; dar să nu luați asta în seamă, Varenka! Lăsați-o în plata Domnului! E așa de bună!

V-am scris deja despre Tereza, și ea o femeie bună și credincioasă. Dar ce griji mi-am mai făcut pentru scrisorile dumneavoastră! Cum o să ni le transmitem? Dar uite, Dumnezeu a trimis-o, din fericire, pe Tereza. Este o femeie bună, blândă, tăcută. Dar proprietăreasa noastră este, pur și simplu, nemiloasă. O pune la treabă de parcă ar fi o cârpă!

Ei, în ce cotlon am ajuns, Varvara Alekseevna! Ei, ce mai apartament! Înainte doar am trăit singur cuc, știți și dumneavoastră:

liniștit, calm; rareori se întâmplă că auzeai cum zbură musca. Dar aici e gălăgie, sunt strigăte, e tărăboi! Doar știți și dumneavoastră cum stau lucrurile pe aici. Imaginați-vă, de exemplu, un coridor lung, total întunecat și murdar. Pe mâna dreaptă se află un perete orb, iar pe mâna stângă numai uși și uși, parcă sunt camere de închiriat, se întind toate una după alta. Ei, uite, apartamentele astea sunt închiriate, iar ele au numai o cămăruță de fiecare; și locuiesc aici câte unul, câte doi sau chiar câte trei persoane. Nici să nu mai întrebați de ordine – e Arca lui Noe! De fapt, se pare că sunt oameni buni, numai din cei educați, învățați... Este și un funcționar (lucrează pe undeva în domeniul literar), un om citit: vorbește și despre Homer, și despre Brambeus¹, și despre tot felul de scriitori, vorbește despre toate, e un om inteligent! Mai locuiesc doi ofițeri și joacă mereu cărți. Este și un miciman; se mai află și un profesor englez. Stați puțin, o să vă distrez puțin, măicuță; o să vi-i descriu satiric în viitoarele scrisori așa cum este fiecare, cu toate detaliile. Proprietărea noastră este o bătrânică foarte mică și murdară, umblă cât e ziua de lungă în halat și papuci și strigă mereu la Tereza. Eu locuiesc la bucătărie sau mult mai bine ar fi să spun uite așa: aici, lângă bucătărie, este o cameră (iar la noi, trebuie să menționez, bucătăria e curată, luminoasă, foarte bună), e o cameră mică, un colțișor așa de modest... adică, sau o să spun și mai bine, e o bucătărie mare cu trei ferestre, așa că la mine, de-a lungul peretelui transversal, este o despărțitură, așa că parcă se mai formează încă o cameră, una în plus; totul este spațios, comod, am și fereastră, și totul, într-un cuvânt, totul e confortabil. Ei, uite, acesta este colțișorul meu. Ei, să nu vă gândiți, măicuță, că e vorba de vreun alt sens, ascuns; că uite, cică, „e bucătărie!” adică eu, mă rog, locuiesc chiar în cămăruța aceasta în spatele despărțiturii, dar asta nu-i nimic; eu sunt separat de toți ceilalți, trăiesc și eu cum pot, trăiesc și eu liniștit. Mi-am pus aici un pat,

¹ Pseudonim literar al scriitorului O.I. Senkovski (1806–1859), întemeietorul orientisticii ruse. Este reprezentant al orientării conservatoare din literatura rusă.

o masă, o comodă, două scăunele, am agățat chiar și o icoană. E adevărat, sunt apartamente și mai bune, poate că sunt cu mult mai bune, dar confortul e cel mai important, nu-i așa? Doar am făcut asta numai pentru confort, să nu vă gândiți că e pentru altceva. Fereastra dumneavoastră e vizavi, de partea cealaltă a curții; și la noi curtea e îngustă, vă pot vedea chiar în treacăt; totul îmi produce multă veselie, sărmanul de mine, și mai este și ieftin. Aici, la noi, cea din urmă cameră, cu scaun, costă treizeci și cinci de ruble de hârtie. Nu-mi permit! Dar apartamentul meu mă costă șapte ruble de hârtie, iar masa cinci ruble de argint¹; uite, douăzeci și patru de ruble cincizeci, iar mai înainte am plătit fix treizeci de ruble, însă a trebuit să renunț la multe; nu beam ceai mereu, dar acum, uite, am bani și de ceai, și de zahăr. Știți, draga mea, e cam rușinos să nu bei ceai; aici sunt tot oameni cu stare, așa că e rușinos. Îl bei de dragul altora, Varenka, de formă, de bonton; dar, în ceea ce mă privește, mi-e indiferent, nu sunt pretențios. Mai puneți așa, ca bani de buzunar – câte nu mai trebuie?! – ei, niște cizmulițe, o haină, de unde să mai rămână? Uite, și asta e tot salariul meu. Nu mă plâng, sunt mulțumit. E suficient. Uite, sunt deja câțiva ani de când mi-e suficient; mai sunt și recompense. Ei, rămâneți cu bine, îngerașul meu. Am cumpărat două ghivece cu balsamină și mușcată, n-au costat mult. Dar poate că vă place și rezeda? Dacă și rezeda, să-mi scrieți; da, știți ce, scrieți totul, cât mai în detaliu. De fapt, să nu credeți ceva și să nu vă îndoiiți, măicuță, în legătură cu mine, că am închiriat o cameră ca asta. Nu, numai din cauza confortului, căci doar confortul m-a atras. Dar, măicuță, adun bani, îi pun deoparte: îi pun la pușculiță. Să nu vă uitați că sunt așa de liniștit, încât mă doboară și o musculiță cu aripa ei! Nu, măicuță, când e vorba de mine, mă pricep eu, căci am o fire exact cum îi stă bine unui suflet de om ferm și liniștit. Rămâneți cu bine, îngerașul meu! M-am întins cu scrisul aproape pe două pagini, și de mult trebuia să plec la slujbă. Vă

¹ La vremea scrierii romanului, o rublă de argint era echivalentă cu 3,5 ruble de hârtie.

sărut degețelele, măicuță, și rămân servitorul dumneavoastră cel mai plecat și prietenul cel mai credincios,

Makar Devuşkin

P.S. Un singur lucru vă rog: răspundeți-mi, îngerășul meu, cât se poate de amănunțit. Vă mai trimit, Varenka, și un funt¹ de bomboane; așa ca să le mâncați sănătoasă și, pentru Dumnezeu, să nu vă faceți griji despre mine și să nu fiți supărată. Ei, atunci rămâneți cu bine, măicuță.

8 aprilie

Mult stimată domnule Makar Alekseevici,

Știți oare că va trebui, în cele din urmă, să mă supăr pe dumneavoastră? Vă jur, bunul meu Makar Alekseevici, că îmi este foarte greu să accept cadouri. Știu cu ce preț sunt făcute aceste daruri, câte privațiuni și refuzuri de la lucruri necesare pentru dumneavoastră constituie ele. De câte ori v-am spus că nu am nevoie de nimic, chiar de nimic; că nu am puterea de a vă răspunde la aceste binefaceri pe care le-ați revărsat asupra mea până acum. Și de ce ghivecele astea? Ei, balsaminele mai sunt cum mai sunt, dar de ce mușcata? E suficient să scapi din neatenție un cuvîntel, că imediat vă apucați să cumpărați; doar, nu-i așa, e scump? Și ce de flori minunate are! Sunt ca niște cruciulițe purpurii! De unde ați făcut rost de o mușcată așa de frumoasă? Am pus-o la mijlocul ferestrei, în locul cel mai vizibil; o să pun pe podea o băncuță, iar pe băncuță o să mai pun flori;

¹ Unitate de măsurare a greutateii echivalentă cu 0,453 g.

uite, numai să mă mai îmbogățesc și eu puțin! Fedora nu mai poate de bucurie; acum la noi în cameră parcă este un rai: e curat, e lumină! Ei, dar de ce bomboanele? Și, e adevărat, am ghicit imediat după scrisoare că nu este în ordine ceva: și raiul, și primăvara, și miremele care plutesc în aer, și păsărelele care ciripesc. „Ce-i asta”, îmi spun, „acum oare nu urmează și niște versulețe?” Căci, e adevărat, numai versulețele mai lipsesc din scrisoarea dumneavoastră, Makar Alekseevici! Și senzațiile sunt delicate, și visele în roz, toate se află aici! La perdea nici nu m-am gândit; probabil s-a agățat cumva singură, când am mutat ghivecele; vezi, na!

Ah, Makar Alekseevici! Orice-ați spune, oricum v-ați face socoteala veniturilor pentru a mă minți, pentru a arăta că le cheltuiți doar pentru dumneavoastră, să știți că de mine nimic nu puteți ascunde și tăinui. E clar că vă privați de lucruri necesare. Ce v-a trecut prin minte, de exemplu, să închiriați un asemenea apartament? Doar acolo sunteți tulburat, deranjat, este strâmt, nici vorbă de confort. Vă place singurătatea, dar ea nu se află în preajma dumneavoastră! Ați fi putut să trăiți mult mai bine, judecând după salariul pe care-l aveți. Fedora îmi spunea că înainte locuiați în condiții mult mai bune decât acum. Oare toată viața așa ați dus-o, în singurătate, în privațiuni, fără bucurii, fără un cuvânt prietenos, închiriind cotloane printre străini? Ah, bunule prieten, ce rău îmi pare de dumneavoastră! Aveți milă măcar de sănătatea dumneavoastră, Makar Alekseevici! Spuneți că vă slăbesc vederile, păi nu mai scrieți la lumina lumânării; ce rost are să mai scrieți? Și așa, sunt convinsă, râvna dumneavoastră la serviciu este cunoscută și apreciată de superiorii dumneavoastră.

Vă implor, încă o dată, să nu mai cheltuiți cu mine așa de mulți bani. Știu că mă iubiți, dar nici dumneavoastră nu sunteți bogat... Și eu m-am trezit veselă azi. Mă simțeam așa de bine; Fedora era de mult prinsă cu lucrul, și a făcut rost de muncă și pentru mine. M-am bucurat așa de tare; m-am dus numai să cumpăr niște mătase și m-am și apucat de treabă. Toată dimineața mi-a fost

sufletul așa de ușor, am fost așa de veselă! Dar acum, din nou, am numai gânduri negre, sunt tristă și mă doare inima.

Ah, Dumnezeuule, ce va fi cu mine, care-mi va fi soarta? Mi-e greu că nu știu aproape nimic, că nu am un viitor, că nici măcar nu pot prevedea ce se va întâmpla cu mine. Mi-e groază să mă uit și în urmă. Acolo e numai durere, că mi se sfâșie inima în două numai când îmi amintesc. Un secol o să mă plâng de oamenii răi care m-au distrus!

Se lasă seara. E timpul să mă apuc de lucru. Voiam să vă scriu despre multe, dar nu am când, căci trebuie să termin la timp lucrarea. Trebuie să mă grăbesc. Desigur, scrisorile sunt un lucru bun; măcar așa nu te plictisești. Dar de ce nu treceți niciodată pe la noi? De ce, Makar Alekseevici? Doar acum sunteți aproape și, uneori, se vede că aveți timp liber.

Veniți, vă rog! Am văzut-o pe Tereza dumneavoastră. Se pare că e așa de bolnavă; mi-a părut rău de ea; i-am dat douăzeci de copeici. Da! Era cât pe ce să uit: scrieți tot, neapărat, cât se poate mai în amănunt, despre viața dumneavoastră. Ce fel de oameni sunt în jurul dumneavoastră și dacă trăiți în armonie cu ei. Vreau foarte mult să știu toate astea. Aveți grijă, numaidecât să-mi scrieți! Astăzi o să îndoii intenționat colțul perdelei. Să vă culcați mai devreme; ieri, la dumneavoastră, am văzut lumină până la miezul nopții. Ei, rămâneți cu bine.

Astăzi e și durere, și plictiseală, și tristețe! Ce să facem, dacă așa a fost ziua! Rămâneți cu bine.

A dumneavoastră,
Varvara Dobrosiolova

8 aprilie

Mult stimată doamnă Varvara Alekseevna,

Da, măicuță, da, draga mea, știu ce ziulică am avut eu, amărățul! Da; v-ați cam râs de mine, de un bătrân, Varvara Alekseevna! De fapt, chiar eu sunt vinovat, sunt vinovat de tot! N-ar fi trebuit ca la bătrânețe, cu un smoc de păr, să mă dedau la „amoruri” și „echivocuri”... Și o să vă mai spun, măicuță: tare ciudat mai e uneori omul, tare ciudat. Și, o, Doamne! despre ce o să vorbească acum, ce i-o mai trece prin minte? Dar ce reiese că înseamnă asta? Păi nu înseamnă chiar nimic, reies numai niște prostii, că... , Doamne păzește! Eu, măicuță, nu mă supăr, dar îmi pare așa de rău numai când îmi amintesc de toate, îmi pare rău că v-am scris cu asemenea imagini și așa de prostește. Și la serviciu m-am dus azi împăunat ca un fante; aveam, așa, o strălucire în inimă! Și sufletul s-a aflat, pe nepusă masă, într-o asemenea sărbătoare, și tare vesel a mai fost! M-am apucat de hârtii foarte sărguincios, și ce s-a ales mai apoi din asta! Mai târziu, după ce m-am uitat în jur, totul a devenit ca mai înainte, și cenușiu, și întunecat. Aceleași pete de cerneală, aceleași birouri și hârtii, și eu, la fel ca înainte; așa cum am fost, tot așa am și rămas, așa că, oare, ce rost a mai avut să încalec pe înaripatul Pegas? Și de unde au pornit toate astea? De la soarele care mi-a aruncat o privire sau de la cerul care s-a făcut roz? Oare de la toate astea? Dar despre ce fel de miresme să fie vorba, din moment ce în curtea noastră, sub ferestre, câte nu se mai întâmplă! Probabil că asta mi s-a năzărit numai din prostie. Căci doar se întâmplă, uneori, ca omul să se rătăcească în sentimentele sale și să bată câmpii. Când m-am întors abia târându-mă acasă, hodoronc-tronc m-a mai luat și durerea de cap; și doar se știe, belelele se țin lanț. (Probabil m-o fi tras curentul la spate.) M-am bucurat de primăvară, prostul de mine, și am ieșit cu mantaua cea subțire. Până și despre sentimentele mele

ați greșit, draga mea! Efuziunea lor ați interpretat-o într-o cu totul altă direcție. Numai o dragoste părintească m-a animat, numai o dragoste părintească curată, Varvara Alekseevna; căci vă țin locul tatălui drag, din cauza faptului că sunteți orfană; vă spun asta din suflet, din inimă, ca o rudă. Oricum ar sta lucrurile, deși vă sunt o rudă îndepărtată, deși, cum spune proverbul, „sunt rudă de-a șaptea spiță”, totuși sunt ruda dumneavoastră, și acum sunt ruda cea mai apropiată și protectorul dumneavoastră; căci acolo unde ați avut dreptul să căutați cel mai mult protecție și apărare nu ați găsit decât trădare și jignire. Iar în ceea ce privește versulețele, vă spun, măicuță, că nu e cuviincios ca eu, la bătrânețe, să fac exerciții de compunere a versurilor. Versurile sunt o prostie! Pentru versuri și la școală, acum, sunt bătuți copiii... uite cum stau lucrurile, draga mea.

De ce-mi scrieți, Varvara Alekseevna, despre confort, despre liniște și despre tot felul de bucurii? Măicuța mea, dar nu sunt nici pretențios, nici exigent și nu am trăit niciodată mai bine ca acum; așa că de ce m-aș apuca tocmai la bătrânețe să strâmb din nas? Mănânc din belșug, sunt îmbrăcat, încălțat; ce pretenții să mai am? Doar nu sunt neam de conte! Părintele meu nu a avut titlu nobiliar și cu toată familia sa a fost mai sărac decât mine în privința veniturilor. Nu sunt un răsfățat! De fapt, dacă am pornit pe panta adevărului, în apartamentul meu vechi era incomparabil mai bine; mă simțeam mai în largul meu, măicuță. Desigur, și apartamentul meu de acum este bun, chiar, dintr-un anumit punct de vedere, mai vesel și, dacă vreți, mai variat; nu am nimic împotriva lui, dar îmi pare rău de cel vechi. Noi, bătrânii, adică oamenii în vârstă, ne obișnuim cu obiectele vechi de parcă ar face parte din noi. Știți, apartamentul era mic; pereții erau... ei, dar ce să mai vorbim! Pereții erau ca toți pereții, nu de ei este vorba, dar uite, amintirile despre tot ce a fost în trecut mă întristează... Lucru ciudat – îmi e greu, dar parcă amintirile sunt plăcute. Chiar și ceea ce a fost rău, ceea ce m-a necăjit uneori, în amintiri parcă se curăță de cele rele și îmi apare în imaginație într-o formă atrăgătoare. Am trăit liniștit, Varenka; eu și gazda mea, bătrânică, răposata. Uite, acum îmi aduc aminte